

IVAN LUČIĆ TROGIRSKI CRKOVINAR

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti — Historijski institut u Zagrebu i Skupština općine Trogir priredili su naučni skup u Trogiru 24. i 25. listopada 1966. prigodom 300-godišnjice tiskanja djela IVANA LUČIĆA »*DE REGNO DALMATIAE ET CROATIAE*«, a u okviru proslave 100-godišnjice Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Simpozij se održao u općinskoj vijećnici u Trogiru. Nakon uvodne riječi predsjednika JA akademika GRGE NOVAKA, bila je otkrivena spomen-ploča na rodnoj kući Ivana Lučića. SLIJEDILO je otvorenje u Muzeju grada Trogira izložbe posvećene ličnosti i djelu Ivana Lučića. REFERATE su održali: akademik *Marko Konstrenčić*: MJE-STO Ivana Lučića u historiografiji; *dr Vinko Foretić*: »De regno Dalmatiae et Croatiae« u svjetlu današnje povijesne nauke; *dr Josip Lučić*: Dubrovnik u djelima Ivana Lučića; akademik *Ferdo Čulinović*: Trogirski statut i rad Ivana Lučića na njemu; *prof. dr Ante Cvitanić*: Memorie storiche di Tragurio i Lučićev doprinos poznavanju trogirskog prava; *Jakov Stipišić*: Neka pitanja u vezi s izvornom građom Ivana Lučića; *Miljen Samšalović*: Isprave iz doba narodnih vladara u Lučićevu »De regno Dalmatiae et Croatiae«; akademik *Veljko Gortan*: Ivan Lučić i Trogirski kodeks Petronija; *Miroslav Kurelac*: Suvremenici i suradnici Ivana Lučića i odjek njegova djela DE r. D. et C.; *Seid M. Traljić*: Tursko susjedstvo Trogira u Lučićeva doba; *akademik dr Cvito Fisković*: Lučićeva palača u Trogiru; *dr Urban Krizomali*: Ivan LUČIĆ crkovinar u Trogiru.

»De Regno Dalmatiae et Croatiae« štampano je u Amsterdamu g. 1666 (izdanje Cornelija Blauca). PREŠTAMPANO je g. 1758. u BEČU (izdanje Ivana Tome Tratnera).

Talijanski prijevod štampan je 1896 (izdanje Cezara Pavisicha, ali je biskup splitski Pavao Klement Miošić, uz mnoge lakune, preveo sve do cap. XIII. lib. IV. Pisma Lučićeva izdalo je društvo BIHAĆ g. 1907. (izdanje Braće Poparića).

I dio

MLADOST IVANA LUČIĆA

1. U Trogiru, na obali prema Čiovu, godine 1604. spominjemo dva velika događaja.

Biskup *Antun Guido*, rodom iz Mantove, koji je biskupovao od 1574, umro je u Trogiru 1604. Sprovod je bio veličanstven, naravno s učešćem

vlasti. Bio je prisutan i Vjekoslav Bembo, comes et capitaneus. Biskup Guido je bio dobio iz Rima za crkvu sv. Ivana povlasticu privilegiranog oltara za oltar Sveca (Idibus Aprilis 1580. od pape Grgura XIII).

Godinu prije bio je u Trogiru apostolski vizitator Augustin Valerius. On je potvrdio Bratovštinu ribara na Čiovu: presvetog Tijela Kristova u crkvi sv. Lazara i majke Božje. Bio je tada arhidakon Benedikt Rotardus i kanonik Frano Antonius.

Biskup Guido je dao utvrditi u *Bosoljini* (danas Marina) tvrđavu-kulu, na zemlji zvanj *Drid*.

2. Godine 1604, u rujnu, rodio se u kući na obali (danas kuća Demichieli) otac hrvatske povijesti, naš veliki povjesničar *IVAN LUČIĆ*.

Roditelji mu bijahu Petar i Klara Divnić (Difnico, ugledna šibenska obitelj), koji su se vjenčali 18. X 1597. Imali su troje djece: Jerolima. Ivana i Ivanicu. Otac mu Petar imao je sestru Jakobinu. Stariji brat Jerolim vjenčao se u Splitu 21. I. 1624. u crkvi sv. Marije de Taurelo s Marijom Grisogono te je imao pet kćeri: Klaru, Katarinu, Jakobinu, Ivanicu i Jerolimu. Umro je vrlo mlad, g. 1635, a žena udovica preudala se g. 1638. za Donata Civallellija u Zadru. Skrb oko bratove djece pao je na Ivana i staru tetku Jakobinu.

Već je u Trogir bio došao novi biskup *Marcius Andreučić*, suparnik *Mark-Antuna De Dominisa*. Andreučić je u Trogiru biskupovao 22 godine.

Pučku školu izučio je Ivan Lučić u Trogiru, a učitelji su bili mjesni svećenici. U kući je imao obilnu biblioteku.

Dovršena je 1612. crkva i samostan sv. Mihovila u Trogiru. Velika svečanost, kojoj je sigurno i mali Ivan sudjelovao. Sestra Ivana Tome Marnavića, bosanskog biskupa, bila je dovedena iz šibenskog manastira za prvu opaticu (časna majka Klara Marnavić).

Srednje škole Ivan je pohađao u Rimu, u sjemeništu (1618. do 1620). Ivan izričito spominje u svojim pismima (tiskao ih prof. Bare Poparić g. 1907) školske drugove, koji su mu se rugali zbog govora u dijalektu (Mario i Urban Melino).

1623. nalazimo ga u Trogiru, kada su bili ponovno pozvani u svoj samostan franjevci strožeg reda (konventualci) kod crkve sv. Marije (danas sv. Josipa).

1624. Ivan odlazi na više nauke (pravo) u Padovu. Tu je završio i diplomirao 1628, a postigao je doktorat obaju pravu (utriusque juris doctor) 1630. g.

Dok je bio u Padovi, biskupa Andreučića naslijedi biskup *Pax Jordanus* iz Vicenze. Vrstan pravnik, koji je u Trogiru održao 4 sinode. Auktor je one odlične pravne knjige u tri toma »Elucubrations diversae«.

1631. Ivan se nalazi u Trogiru i odmah je pozvan da bude članom Općinskog vijeća.

1640. velika svečanost u katedrali. Kanonik Ivan Andreis donio je iz Rima veliku relikviju (tibia sinistra) svetog mučenika Severina (lijevi golijen). Toj svečanosti u crkvi bio je prisutan, radujući se daru, i Lučić.

1643. Ivan je bio poslan u Mletke zajedno s Dominikom Andreisom radi obrane prava plemića prema zahtjevima građana.

1645. za vrijeme crkvinara Ludovika Celio mramorni sarkofag bi. Ivana Trogirskog bio je popravljen. Mramornim pločicama pokrilo se tlo kapele i otvorila se 4 prozora. (Trošak je bio velik: lira 7.779). I oltar sveca bio je sagrađen za vrijeme pretora Davida Trevisana i crkvinara Jerolima Vitturija. Majstor oltara bio je Ivan Diogene (Bicogeni) iz Mletaka. (Trošak: lira 1.860).

II dio

CRKOVINAR

1647. g. nadošao je red da Ivan preuzme službu i časnu dužnost crkvinara (operarius), skrbnika crkve, iako se u knjizi »Operarie« (manuskript br. 48 kaptola Trogir) spominje i god. 1639. Operaria: str. 323 (11. IX. 1639); str. 324 (12. IX. 1639); str. 325 (17. X. 1639); str. 327 i 328 (11. XI. 1639); str. 329 (11. XI. 1639); str. 331 i 339 (13. XI. 1639); str. 349 (22. I. 1640). Arhiepizbiter bijaše tada Ivan Ante Sborovaco (poslije biskup u Kotoru). »I u zajednici s njim preuzeo sam dužnost oko uređenja novog oltara i popravka svečeve rake u novoj kapeli«, ovako u »Memorie di TRAU, pag. 448. Sačuvan je popis svih darovatelja mramora za ures i dokončanje novog oltara u kapeli Sveca.

Mislilo se, da će uskoro biti i tijelo Sveca s rakom preneseno na novi oltar. Ali se to nije ispunilo zbog političkih prilika i najezde turske vojske.

Ivan se pobrinuo da očisti grobnicu svojih pređa. U katedrali sačuvana je lijepa nadgrobna ploča s Lučićevim prezimenom. Pokopan je tu Ivanov djed Jerolim. Grobna ploča ima lijepi natpis: Zrcalo kreposti, nada domovine, pravilo čudorednosti počiva pod ovom mramornom pločom: Jerolim Lučić 1518.

I pred biskupskim tronom bila je ploča i grobnica obitelji Lučić. Sada je nevidljiva, jer nove kamene ploče pokriše staru.

U rodnoj kući Ivanovoj ostala je još stara gustirna, odakle je i mali Ivan crpao vodu i igrao se na maloj balaturi, gdje je mogao vidjeti natpis iz godine 1600:

*Lučićev rod je držao od početka
I sada se Lučići služe
Držat će ovaj bunar do vijeka
Ako se bogovi pogodni ne potuže.*

Nad natpisom je obiteljski grb u štitu držan od jednog anđela. Na zidu, s desne strane natpisa, opet se vidi grb, a u krajevima ove stijene jedna mala kružnica (promjer 20 cm), u kojoj se ljube dva goluba.

Koliko smo puta prošli, idući do svetišta svetog Križa na Čiovu, blizu crkvice sv. Jerolima (sada zapuštene). Tetka Ivanova Jakobina

sakuplja se milostinja i milodarima počela je graditi tu crkvicu. Brat Petar je crkvu popravljao, ali ju je potpuno uredio povjesničar Ivan. Ivan je postavio i spomen-ploču na vanjskom dijelu crkve prema cesti, koja glasi:

D. O. M.

Postavio ovu ploču JAKOBINI LUČIĆ, kćeri Jerolima, koju je, među ostalim krepostima, s pohvalom resila i ona vječnog djevičanstva, ona je ovu zgradu posvećenu sv. Jerolimu započela milodarima vjernika (od brata Petra crkvica posvećena, a dogotovio Ivan sin Petra doktor obaju prava) na čast mnogo zaslužne tetke koja je umrla 1646. u 84. godini života.

Čitamo u pismu br. 90 upravljenom kanoniku Valeriju Ponetu u Zadru: »Kako sam i ja ispravio, to jest odstranio jedan kameni natpis na pločniku u katedrali (ispred bunara pred velikim oltarom na strani epistole) sa sadržajem: *Tijelo sv. Ivana odavle preneseno 1348* jer sam se sjećao još u svojem djetinjstvu, da ga je tu dao postaviti moj pokojni otac, ali je neki nespretni vikar nadodao godinu 1348.

Ivan je stavio novu ploču na tom mjestu i ispravio smisao tj. izgledalo je da je tijelo sv. Ivana bilo tek godine 1348. preneseno s tog mjesta, a to nije odgovaralo istini, jer je 1348. bilo već dvaput premješteno, najprije na oltar sv. Kuzme i Damjana, a onda na oltar, gdje je sada sv. Križ, i gdje je bila napravljena lijepa kapela s lukovima. Ta nova ploča htjela je da označi mjesto, gdje se našlo tijelo sv. IVANA, i zato glasi, i sada na tom mjestu: CORPUS D. JOANNIS HIC INVENTUM -- TIJELO SVETOG IVANA JE OVDJE NAŠASTO.

Od ovo nekoliko radova, što ih spomenusmo, u kojima je Ivan pokazao veliku ljubav za katedralu i za ostale crkve u Trogiru, možemo zaključiti kako je njegova duša bila ne samo imenom kršćanska, već je to istinskim djelima i izvanjski pokazivala.

Od g. 1645. Dalmacija bijaše glavnim ratištem s Turcima, ali i usred grmljavine topova Lučić se posveti *djelu mira*, kojim nije manje doprinio negoli njegovi sugrađani na bojnem polju.

Htio je da sastavi povijest svoga naroda i svog zavičaja. Radio je po arhivima: gradskom u Trogiru (osobito ga zanimahu zapisnici Opć. vijeća); kaptolskom i arhivu Sv. Nikole s najstarijom poveljom 1064. za vrijeme svetog biskupa Ivana.

Radio je i u *splitskom* arhivu, biskupskom i kaptolskom; u *Zadru*, u arhivima Sv. Krševana i Sv. Marije; u *Šibeniku*; na otoku Pašmanu u arhivu Sv. Kuzme i Damjana, na Braču, Hvaru i Rabu.

1. veljače 1649. umro je biskup Pax Jordanus. Evo prigode da otprati pravnik Ivan umrlog pravnika, pisca ELUCUBRATIONES u tri sveska (De re sacra; De re beneficiaria; De re iudiciali).

Sve gotovo do Ivanova odlaska u Rim biskupska stolica nije bila popunjena; upravljao je biskupijom kapitularni vikar *Frano de Andreis* (punih 5 godina).

G. 1649. bio je designiran za biskupa *Frano Coccalinus*, Mlečanin, ali je posvećen tek g. 1654.

U svojoj rodnoj kući imao je Ivan lijepu sobu za nauk i rad, ali nije imao za naučni rad stručnu biblioteku. To je bio jedan od razloga zašto je ostavio rodno mjesto. Oklevetan kod mletačkih vlasti od svoga sugrađanina (Pavla de Andreisa), možda iz nenavidnosti prema sve većoj slavi Ivanovoj, bio je bačen u zatvor; ali, kad je kleveta bila otkrivena, bio je oslobođen. Tada odluči ostaviti Trogir. Ostao je u Rimu preko 25 godina, sve do svoje smrti 11. I 1679.

III dio

IZ RIMA GLEDA NA TROGIR

U lipnju 1654. dođe biskup *Coccalini* i prva mu je briga bila: popravak oštećene crkve (ratne neprilike). Sam biskup ode da brani u Bosoljini svoje posjede. Junačka jedna žena potpali vatru na kuli te pobi mnoge turske neprijatelje. U Rimu je biskup razgovarao s Ivanom i kupio kuću, da se mogu dalmatinski biskupi lijepo nastaniti za vrijeme boravka u Rimu.

1661. g. biskup *Coccalini* umre u Veneciji.

1663. papa Aleksandar VII, poslije dvije godine vakancije, imenova trogirskim biskupom *Ivana Pavla Garzoniusa*. Tri puta je pohodio svoju biskupiju i tri puta bio u Rimu. Uveo je kult svetog Ignacija (1668 g.). Oko toga je najviše radio kanonik *Dominik Napuli*. 1. listopada 1675. umro je biskup *Garzonius*. 1676 g. imenovan je biskupom *Ivan de Andreis*, premjestivši se sa hvarske biskupske stolice.

Naš povjesničar je iz Rima pratio sve crkvene prilike, ne samo Trogira nego i cijele Dalmacije, ali nije dočekao da čuje za tako željeni *prijenos tijela sv. Ivana* na novi mramorni oltar koji je on uresio.

Ivan Lučić umro je 11. I. 1679. u Rimu. Pokopan je u crkvi sv. Jeronima, gdje se nalazi i danas mramorna ploča, kao spomenik, koju je podigao, 60 godina poslije smrti Lučićeve, rektor zavoda *Georgiceo*. U Rimu je stanovao blizu Piazza dela Rotonda, a godine 1664. bio je izabran od kardinala *Sachettija* za pročelnika bratovštine hrvatske crkve sv. Jeronima.

O LUČIĆU se ovako izražava FRANJO RAČKI:

»Ako rodoljublje ima djelotvorno biti, i ako se rodoljubom smije prozvati samo onaj, koji svoju odasnost prema domu i narodu djeli zasvjedočuje: tada se Lučić imade pribrojiti najodličnijim rodoljubom,

koje je ikada Dalmacija porodila, jer malo tko od njezinih sinova uloži toliko truda, da prošlost njezinu na svjetlo iznese; malo tko njezino ime toliko pronese u svijet učeni.«

Iz njegovih se radova vidi, da je bio vrstan poznavalac ne samo latinskog i talijanskog jezika, kojima je pisao svoja djela, već i hrvatskog jezika, koji nikad ne zapostavlja i o kojem veli da je postao u Dalmaciji pučki (volgare).

Dr. URBAN KRIZOMALI

